

Lisi mera na raica o ira na sa vakarau biubiu lesu i nodra vanua

Na lisi ena vakabibitaka na veika mo vakarautaka ni bera ni o lesu ina nomu vanua ni sa mai cava nomu cakacaka ena ituvatuva ni Pacific Australia Labour Mobility (PALM). O ira na itaukei ni cakacaka mera vakarautaka vei iko e dua na kopi ni lisi mo na raica me vakayacori qai veivosakitaka kei iko. Mo biuta na ivakananumi ena nomu talevoni se ivolanivula mo raica kina na lisi ni se vo e 6, 3, 2 kei na 1 na vula mo biubiu kina e Ositerelia.

Vo e 6 na vula mo qai biubiu	
Mo raica na tikinisiga ena mai cava kina na nomu pasipote	
E duidui na lawa ni dui vanua me baleta na kena mai cava na tikinisiga ni pasipote se na kena rawa ni vakayagataki. E bibi gona mo kila tiko na lawa e vauci ena nomu vanua qai vakadeitaka ni se levu tiko na gauna mo lesu kina ena nomu vanua, e dau vakalevu me 6 na vula mai na gauna o vakarau biubiu kina.	☐
Raica na levu ni ilavo o maroroya tu	
<ul style="list-style-type: none"> Mo vakadeitaka ni veirauti na ilavo e tiko vei iko me kovuta na nomu vodovodo kei na veika o na sauma ni o vakarau biubiu ena nomu vanua. Mo veivosaki kei na itaukei ni nomu cakacaka kevaka o kila ni na via dredre toka nomu maroroi sede ena vuku ni nomu ilakolako lesu i vale. Ena rairai tu vakarau na itaukei ni nomu cakacaka me sauma nomu ilakolako lesu i vale, o na vakadonuya kina na musu ni kemu isau me rawa ni o sauma lesu kina na ilavo qori. 	☐
Vakaqara eso na gaunisala ni lesu i nomu vanua kei na kena isau	
<p>O ira na mai cakacaka vakadede mera na vakasamataka tiko na veika qo kei na kena dui isau e salavata:</p> <ul style="list-style-type: none"> isau ni veitosoyaki ituvatuva ni vuka kei na isau ni vodovodo (veivosaki kei itaukei ni nomu cakacaka se na vakaillesilesi e qarava na veika e baleti iko na country liaison officer (CLO) ke o gadreva na veivuke) - kevaka o vakadonuya taumada, o taukei ni nomu cakacaka e rawa ni sauma na nomu vodovodo ni waqavuka qai rawa ni musu ga mai na kemu isau ena ka drau duavata kina na vuka ena waqavuka ena loma ni vanua se nomu dewa ina rara ni waqavuka mo dewa kina ena nomu vanua mai Ositerelia, ke gadrevi na isau ni nomu dewa ina dua tale ni rara ni waqavuka ni o yaco mai nomu vanua na isau ni otela mo tiko kina ena nomu dewa ina dua tale na vanua ke gadrevi na levu ni iyaya o rawa ni kauta kei na kena saumi ke mani sivia na bi ni iyaya (e rawa ni saulevu sara ke sivia na bi ni nomu kato, mo kila rawa na levu ni bi ni iyaya mo na kauta ni bera ni o biubiu) isau ni gunu se iyaya e tauri ena vanua ena rara ni waqavuka e sega ni musu na kena ivakacavacava ni o lesu ena nomu vanua na isau ni nomu lai tiko vakatikitiki ni o lesu ina nomu vanua (ke gadrevi). 	☐
3 na vula ni bera ni o biubiu	
<p>Veivosaki kei ratou na nomu vuvale me baleta na nomu sa na lesu tale yani i vale. Na veika dou na veivosakitaka ena rawa ni okati kina na:</p> <ul style="list-style-type: none"> na isausau dou duavata kina vakavuvale ena nomu gole mai Ositreliia na levu ni ilavo o nanuma mo kauta lesu kei iko na veika o rawa ni cakava kei na tuvanaki ni nomu iwaraki ni o lesu ina na nomu vanua na veika eratou na vinakata na nomu vuvale mo kauta lesu i vale (nanuma tiko ni sau levu ke sivia na bi ni nomu iyaya) na gaunisala o na gole kina i vale mai na rara ni waqavuka. <p>Ke dua na ka o leqataka, mo veivosakitaka kei na nomu CLO. Na lisi vou duadua ni CLO e rawa ni laurai ena website ni ituvatuva ni PALM eke: https://www.palmscheme.gov.au/contact.</p>	☐

Lisi mera na raica o ira na sa vakarau biubiu lesu i nodra vanua: tabana e 2

Mo veivosaki kei itaukei ni nomu cakacaka ke ra sa kerea oti na veivakadonui mo lesu ena nomu vanua	Toqa
<ul style="list-style-type: none"> E okati kina na vakatatabu ni COVID-19 kei ivakatagedegede ni veidikevi ena vanua e gadrevi kina. Me ikuri ni veivuke ena veivakadonui e vauca na nomu lesu ina nomu vanua mo veitaratara ena talevoni ni veiqaravi ni PALM ena 1800 51 51 31 se imeli: (support@pacificlabourfacility.com.au). 	☐
Kila na ituvaki ni nomu visa	
<ul style="list-style-type: none"> Mo tarogi itaukei ni cakacaka me vakasalataki iko ena ituvaki ni nomu visa kei na tikinisiga ena mai cava kina. Ena rawa ni raica na itaukei ni nomu cakacaka na itukutuku qori ena nodra akaude ni immi.gov.au ena Department of Home Affairs: http://www.homeaffairs.gov.au/immiaccount. E bibi mo kila tale ga qori ni o kerea nomu superannuation ena gauna o sa na biubiu kina ena nomu vanua ni sa mai cava nomu visa. 	☐
Vakarautaka na nomu ivolatukutuu ni veika o sa mai vakayacora nea gauna ni nomu cakacaka se na portfolio	
<p>Ena rawa ni okati kina na:</p> <ul style="list-style-type: none"> kemu ivolatukutuku ni vei cakacaka kece o sa vakayacora, wili kina na itavi o vakayacora, okati kina na ivola nei itaukei ni cakacaka sitivikiti kei na dui sasaga e sauvi ena nomu tiko e Ositerelia tikite ni vakayagataki ni misini kei na laiseni ni draiva e rawati eso tale na ka e sauvi, me vaka na nomu lewe ni dua na itikotiko kei na veika e rawati ena qito. 	☐
vo e 2 na vula mo biubiu	
Vulica rawa na sala o rawa ni kerea kina nomu superannuation ni o sa lesu tale ena nomu vanua	
<ul style="list-style-type: none"> Gole ina website ni Valenivolavola ni iSaumi Vakacavacava e Ositerelia: https://bit.ly/clamingsuper. Se gole ina website ni ituvatuva ni PALM ena veika mo kila me baleta na superannuation: https://www.palmscheme.gov.au/resources/superannuation-pacific-workers. Mo veivosaki kei itaukei ni cakacaka ke o gadreva na veitokoni. Mo nanuma tiko ni na rairai vinakati mo dolava tiko ga na nomu akaude ni baqe e Ositerelia mo na taura kina na sausaumi ni nomu ilavo ni superannuation e Ositerelia. Mo veitaratara kei koya ena vakarautaka nomu superannuation mo kila kina na gaunisala era na vakacuruma kina na nomu ilavo. 	☐
Vulica na sala mo vakalewena vakaoti kina na ivakacavacava me vakasukai vei iko ni o sa lesu ina nomu vanua (o ira ga na mai cakacaka vakadede)	
<ul style="list-style-type: none"> Gole ina website ni Valenivolavola ni Saumi iVakacavacava e Ositerelia: https://bit.ly/lodgingtax. Se gole ina website ni ituvatuva ni PALM ena sala mo vakalewena kina na fomu ni vakasukai ni ivakacavacava: https://www.palmscheme.gov.au/resources/lodging-tax-return. Veivosaki kei na itaukei ni nomu cakacaka ke o gadreva eso tale na veitokoni. 	☐

Lisi mera na raica o ira na sa vakarau biubiu lesu i nodra vanua: tabana e 3

Mo maroroya vinaka na ivolatukutuku kece ni nomu cakacaka	Toqa
<p>Qo ena okati kina:</p> <ul style="list-style-type: none"> nomu naba ni tax file number e Ositerelia na yaca ni nomu ilavo ni superannuation e Ositerelia, kei na ilavo ni Naba ni Bisinisi e Ositerelia se Australian Business Number (ABN) na naba ni nomu meba ni superannuation itukutuku ni nomu rejsita ena website ni my.gov. <p>Ena vinakati me tiko vei iko qo mo rawa ni kerea kina nomu superannuation kei na nomu nomu vakalewena nomu fomu ni vakasukai ni ivakacavacava ena nomu lesu mai mo cakacaka tale e Ositerelia.</p>	☐
Volia qai sauma rawa nomu dabedabe ni waqavuka (vei ira ga na cakacaka vakabalavu), nomu dewa mai na dua na rara ni waqavuka ina dua tale, kei na otela o na tiko ni o kele mo dewa ina dua tale na vanua.	
O na rairai vakadonuya taumada me na sauma kece qo o itaukei ni cakacaka qai musu ga mai na nomu veisaumi.	☐
Dua na vula ni bera ni o biubiu	
Vakaotia na sausaumi kece	
Qo e rawa ni okati kina na veika me vaka na bili ni talevoni kei na itotogi me saumi. Kevaka o vakadeitaka me dola tiko ga na nomu akaude saga tale ga mo sauma vakaoti na veika e dodonu mo sauma se sausaumi e vauca na nomu akaude ni baqe.	☐
Vakadeitaka rawa na gaunisala o na vakauta kina ena nomu vanua na ilavo o maroroya voli	
<ul style="list-style-type: none"> Gole ina https://sendmoneypacific.org/ mo kila kina na gaunisala vinaka duadua kei na isau vinaka duadua ni kena vakau na nomu ilavo e nomu vanua. Se gole ina tabana ena facebook mo kila eso tale na itukutuku: https://www.facebook.com/SendMoneyPac. Mo veivosakitaka rawa ina baqe mo kila kina na isau ni kena vakau na ilavo e vo ena nomu akaude ena baqe ena nomu vanua. 	☐
Vakaitavi ena bose ena vakarautaka o itaukei ni nomu cakacaka me baleti ira na vakarau biubiu	
<ul style="list-style-type: none"> Na bose ena vakayacori kei ira na vakarau biubiu ena rairai vakayacori vakailawalawa, se na vosa yadudua ga vei kemudou. Mo vakadeitaka mo sainitaka na ivakadinadina ni o tiko ena bose e baleti ira na vakarau biubiu. Tuvanaka mo bose kei na itaukei ni cakacaka ke o vinakata mo veivosakitaka ke o rawa ni mai cakacaka tale ena dua na gauna mai muri. 	☐
Mo raica rawa na veivakadonui ni tabana ni bula ke gadrevi ni o lesu tale ena nomu vanua	
<p>Vakasamataka:</p> <ul style="list-style-type: none"> veidikevi ni matanitu ena tabana ni bula ena ka e vauca na tibi (TB) kei na manumanu ni mate na Human Immunodeficiency Virus (HIV) dikevi taucoko na yagomu wili kina na mate ni veiyacovi ke tiko se dikevi ni ituvaki ni tikiniyago ni vakatubukawa vakaleweni kece ni wainimate vakadonui vakavuniwai wili kina na itatarovi kei na veivuke e vakarautaki e vauca na yagomu me vaka na iloilo ni yaloka ni mata se matailoilo ena rairai sega ni tiko ena nomu vanua. 	☐
Biuta na iotioti ni kerekere e vauca na inisua ni nomu bula ena veiqaravi e vakayacori vei iko e Ositerelia.	
<ul style="list-style-type: none"> Mo veivosaki kei na itaukei ni nomu cakacaka ke dua nomu taro qai dikeva na ituvatuva ni PALM ni inisua ni bula mo kila eso tale na itukutuku: https://www.palmscheme.gov.au/resources/health-insurance. 	☐

Lisi mera na raica o ira na sa vakarau biubiu lesu i nodra vanua: tabana e 4

Me dua nomu kopi ni sitivikiti ni o sa cula oti ena itatarovi ni COVID-19	Toqa
<p>E tiko e 3 na sala vei ira tamata cakacaka ena ituvatuva ni PALM mera taura kina nodra sitivikiti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Qirita na Australian Immunisation Register (AIR) ena 1800 653 809 me vakau yani kina ena nomu meli na sitivikiti (e rawa ni taura e rauta ni 14 na siga me qai yaco mai). • Sikova na Services Australia Centre. Gole ina https://findus.servicesaustralia.gov.au/ to find your nearest centre. • Vakalewe fomu ena initaneti ena nomu akaude ni my.gov.au. Ena vinakati me tiko nomu Individual Healthcare Identifier (IHI). Gole ina Services Australia mo kila kina na sala mo taura kina na nomu sitivikiti ena initaneti ke sega ni rawa nomu Medicare: https://bit.ly/nomedicare. 	☐
Ni vo e dua na macawa mo biubiu	
Mo vakataroga ke gadrevi mo dikevi ena COVID-19 polymerase chain reaction (PCR) ni bera ni o vuka se na Rapid Antigen Test (RAT)	
<ul style="list-style-type: none"> • Ena dau vinakati qo ni vo 48 ina 72 na aua mo qai vuka. • Mo veitaratara kei itaukei ni cakacaka ke o gadreva na veivuke, se sikova na website ni Tabana ni Bula mo kila na vanua e vakayacori kina na veidikevi: https://www.health.gov.au/health-alerts/covid-19/testing#where-to-get-tested. 	☐
Mo kila na iotioti ni nomu veisaumi kei na musumusu	
<ul style="list-style-type: none"> • Mo veivosaki kei itaukei ni cakacaka ke dua na tikina o kauai kina ena veika e vauca na iotioti ni kemu isau. • Mo vakadeitaka ni veirauti na ilavo e tiko vei iko ena nomu lesu tale ena nomu vanua. 	☐
Vakarau mo biubiu mai na nomu icili	
<p>Mo veivosaki rawa kei itaukei ni nomu cakacaka ena veika e dodonu mo cakava. Ena rairai vinakati mo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • samaka vakavinaka na vanua o vakaicili kina • bokoca na livaliva kei na so tale na ka • bokoca na initaneti • solia lesu tale nomu ki • tuvanaka me suka lesu tale ilavo ni veivakadeitaki ni vale. 	☐
Maroroya e dua lisi ni naba ni talevoni bibi kei na imeli (raica na kato ena boto ni ivola qo)	
<p>Mo vola rawa na naba ni talevoni kei na imeli eso e bibi mo veitaratara mai kina ena gauna o sa lesu tale kina ina nomu vanua:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laini ni veiqaravi ni PALM (1800 51 51 31) se (support@pacificlabourfacility.com.au) • nomu itaukei ni cakacaka, manidia, itokani • CLO • eso tale. 	☐
Nomu naba ni talevoni e Ositerelia kei na kena SIM card	
<ul style="list-style-type: none"> • Mo vakayagataka tiko ga na nomu naba e Ositerelia me yacova ni o sa vakarau biubiu. • Kevaka o kila ni o na lesu tale mai, o na rairai vinakata mo maroroya tiko ga na talevoni kei na kena SIM card (ia mo kila tiko na veika o na sauma ke o vakayacora qori). • Mo sa muduka laivi nomu isausaumi ni talevoni se muduka nomu SIM, ke o mani vakatulewataka qori. 	☐

Lisi mera na raica o ira na sa vakarau biubiu lesu i nodra vanua: tabana e 5

Mo vakarautaka na naba ni talevoni ena nomu vanua kei na imeli	Toqa
<ul style="list-style-type: none"> Vua na itaukei ni cakacaka Na imeli ina iTikotiko ni Veivakacakacakataki e Ositerelia: (support@pacificlabourfacility.com.au). 	☐
Na gauna o na biubiu kina	
Na veika o na kauta ena waqavuka	
<p>Mo vakadeitaka ni o tawana tiko kei iko na veika qo ena nomu beki o kauta kei iko e loma ni waqavuka (sega ni beki ni iyaya e biu ena boto ni waqavuka):</p> <ul style="list-style-type: none"> Na lisi qo ni naba bibi me tiko vei iko Nomu pasipote iTuvatuva ni waqavuka kei na nomu tikite kei na veivakadeitaki ni vanua o na vakaicili kina sitivikiti ni cula ena itatarovi ni COVID-19 Wainimate soli vakavuniwai (ke tiko e dua) kei na ivola mai vei nomu vuniwai Dua na ilavo lailai ni kakana kei na ilavo o na via volivoli kina ni o biubiu. 	☐
Eso na ivakasala bibi	
<ul style="list-style-type: none"> O rawa ni dolava tiko ga na nomu akaude ni baqe ke o nanuma me vakacurumi kina na iotioti ni kemu isau, vakasukai ni ivakacavacava kei na superannuation. Ke sega o rawa ni sogota nomu akaude. Mo sauma rawa na bili se vo mo sauma kei na isausaumi tale eso e vauca na nomu akaude ni baqe qai veitalanoa kei ratou na vakalesilesi ni baqe ena musumususu ena vakayacori kei na isau ni kena dola tiko ga nomu akaude. Tuvanaka rawa na kena saumi na iyaya ke mani bi nomu iusana ni bera ni biubiu e Ositerelia qai kila rawa tu na kena isau. MO KUA NI kauta tiko kei iko e dua na ilavo levu ena gauna o biubiu kina. MO DAU veivosakitaka na leqa cava ga e basika kei itaukei ni nomu cakacaka se kei na nomu CLO (ke dua e veiqaravi ena vuku ni nomu matanitu). Na lisi vou duadua ni CLO e rawa ni laurai ena website ni ituvatuva ni PALM: https://www.palmscheme.gov.au/contact. 	☐

Veitaratara e bibi

Vakayagataka ka kato e toka e ra mo lisitaka kina na sala ni veitaratara bibi e Ositerelia. Keitou sa vola toka eso na vakatutu mo tekivu kina.

Yaca	Naba ni talevoni	iMeli
iTaukei ni cakacaka		
Talevoni ni veiqaravi ni PALM	180 51 51 31 (ena aua ga ni binisini, vakavo ke gadrevi totolo na veivuke)	support@pacificlabourfacility.com.au
Nomu CLO		

